

12. Слостенин В.А. Педагогика: Учеб. пособие для студ. высш. пед. учеб. заведений / В.А.Слостенин, И.Ф.Исаев, Е.Н.Шиянов / Под ред. В.А.Слостенина. – М.: Издательский центр "Академия", 2002. – 576 с.
13. Татарникова Л.Г. Педагогическая валеология [Текст]: генезис. Тенденции развития / Л.Г.Татарникова. – С.-Пб.: РЕТРОС, 1995. – 348 с.
14. Чирков А.А. Здоровый учитель как важнейший фактор сохранения и укрепления здоровья учащихся. 2003 // http://zdd.1september.ru/view_article.php?id=200801710

УДК 378

Т.П. Запорожець

ВИКОРИСТАННЯ ІДЕЙ В. СУХОМЛИНСЬКОГО В ЕСТЕТИЧНОМУ ВИХОВАННІ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У ПОЗААУДИТОРНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглядаються основні ідеї В. Сухомлинського про естетичне виховання особистості в позанавчальній діяльності та впровадження ідей В. Сухомлинського в процес естетичного виховання в сучасному вищому навчальному закладі.

The article deals with the V. Suhomlinskiy's main ideas about person's esthetical upbringing after classes and using V. Suhomlinskiy's main ideas in the process of esthetical upbringing in the modern highest school.

Сучасна молодь проявляє надмірну зацікавленість до мистецтва, відчуває потребу в гармонії з навколишнім світом. Разом з тим наша молодь знаходиться в активному процесі становлення особистості – формування світогляду, пошуку ідейно-етичних принципів, ідеалів тощо. Певна частина молоді має не стійкі, а інколи й невірні уявлення про прекрасне, помилкові художні смаки.

Сьогодні великий вплив на нашу молодь має американська та європейська культура, але, на жаль, не краща її частина, тому викладач, куратор та батьки повинні «розвивати вміння особистості бачити в красі навколишнього світу, красі людських стосунків духовність, доброту, сердечність і на цій основі утверджувати прекрасне в самій собі» [1: 177]. Питання естетичного виховання молоді посідає чільне місце в педагогіці, історії педагогіки.

До проблем естетичного виховання у своїх наукових працях, дослідженнях зверталися К. Ушинський, В. Сухомлинський та сучасні вчені В. Бутенко, І.Зязюн, Л. Миропольська, Г. Падалка та інші. Інтерес до творчої спадщини В. Сухомлинського, висловлені ним міркування, ідеї виховання є актуальними й для сучасності та сучасних учених. В Україні ідеї В. Сухомлинського проаналізовані у працях І. Зязюна, О. Савченко, М. Сметанського та ін. Вивчення проблеми естетичного виховання в спадщині В. Сухомлинського займалися В. Топольський, О. Шумська та ін.

Мета статті проаналізувати ідеї В. Сухомлинського щодо естетичного виховання та дослідити впровадження його ідей в практику виховання у вищому навчальному закладі.

Естетичне виховання – здатність особистості сприймати, вбачати та оцінювати прекрасне в навколишньому середовищі, вносити елементи прекрасного в усі сфери суспільства та особистого життя. Естетичне виховання всебічно збагачує духовний світ людини, естетичний рівень переплітається зі світобаченням та моральними орієнтаціями [3].

Питанню естетичного виховання особливу увагу приділяв В. Сухомлинський.

Глибоке розуміння людини та основ її духовного розвитку в процесі виховання, В. Сухомлинський знаходить у філософській та педагогічній спадщині Г. Сковороди.

В. Сухомлинський писав, що в педагогічних поглядах Г.Сковороди простежується ідея нерозривного зв'язку морального та естетичного виховання. Протягом життя він

прийшов до глибокого переконання про «спорідненість», а значить і досяжність для людини добра й краси як прояву її духовності. Краса у Г. Сковороди асоціюється з гармонією природи, духовною чистотою людини.

Український педагог вводить у педагогіку поняття «гармонія виховних впливів», при чому між різними виховними впливами існують численні взаємообумовлюючі зв'язки, часткові виховні впливи, які невіддільні від цілого. Він вважав, що неможливо усунути будь-який виховний фактор з цілого, бо порушиться його гармонія; до того ж цілісність особистості потребує і цілісності сфери її вияву. Необхідно створювати дітям усі можливості для повного самовиявлення в будь-яких сферах. Перш за все, в системі виховання має бути турбота про гармонійну повноту всіх фізичних і духовних сил, а вінцем цієї гармонії є радість творчості [5]. Таким чином, саме творча діяльність, яка приносить успіх, стає фактором розвитку особистості.

Ідеї Сухомлинського є необхідними для навчальних закладів, педагогів, школярів та студентів, так як вся концепція навчання й виховання видатного вченого ґрунтується на всеосяжній любові до дітей, батьків, природи, труда.

Естетичне виховання в навчально-виховному процесі займає особливе місце, воно пов'язане з розумовою й фізичною працею, творчістю, громадянською діяльністю, морально-етичними відносинами, дружбою, любов'ю.

За словами В. Сухомлинського, головна мета естетичного виховання полягає в навчанні особистості «бачити, сприймати, відчувати, розуміти красу навколишнього світу – природи й суспільних відносин. Сприймання, осмислення прекрасного – це основа, стрижень естетичної освіченості, серцевина тієї естетичної культур, без якої почуття залишаються глухими до всього благородного і високого в житті» [1: 178].

Особливу роль В. Сухомлинський приділяв естетичному вихованню в позааудиторній діяльності, що надає можливість для вияву індивідуальних здібностей, творчості, самостійності, розвитку естетичної культури, естетичного сприйняття, оцінки, міжособистісних відносин. Важливу мету всієї системи виховання він вбачав у тому, щоб «навчальний заклад навчив людину жити у світі прекрасного, щоб вона не могла жити без краси, щоб краса миру творила красу в ній самій» [2: 61].

Ідеї естетичного виховання в позааудиторній діяльності В. Сухомлинського використовуються в сучасних вищих технічних закладах. Так, в університетах організуються екскурсії, туристичні поїздки історичними місцями України, діють студентські клуби, що дають можливість студентам проявити творчість та розвивати естетичну культуру.

Спочатку видатний педагог причаровував дітей красою природи, одухотворював її, потім вчив відчувати красу мистецтва, поступово відкривав найбільш цінну красу – красу людини, її вчинків, відносин. Таким чином, виховання красою для В. Сухомлинського було на першому місці, адже «краса – це дзеркало, у якому ти бачиш сам себе» [3: 36].

Працюючи в Павлишській школі, В. Сухомлинський водив дітей милуватися ранковою зорею, красою сонця, білим полем квітучої гречки, першими квітами, намагався донести до розуму й серця дитини історію рідного краю, його народні традиції та звичаї.

У сучасних вищих навчальних технічних закладах студенти разом з куратором організують екскурсії, поїздки історичними місцями України, та відвідують прекрасні місця рідного міста. Таким чином, один з ефективних напрямків позааудиторної діяльності в естетичному вихованні є туристична діяльність, так як вона виконує пізнавальну функцію, рекреаційну, допомагає проявити доброзичливість, чуйність в міжособистісних відносинах.

В.О. Сухомлинський підкреслював, що в «естетичному вихованні велике значення має зв'язок естетичного сприйняття та естетичної творчості. У дитинстві, отрочстві та ранній юності кожний учень повинен захоплюватися красою в усіх її проявах; тільки за цієї умови в нього утверджується бережливе, дбайливе ставлення до краси, прагнення знову і знову звертатися до того предмета, джерела краси, який уже збудив захоплення, залишив у його душі слід» [4: 377].

Звідси випливає, що в естетичному вихованні має велике значення й естетична творчість, пов'язана із сприйманням художніх цінностей – літератури, мистецтва. Естетичне сприймання творів літератури, музики, образотворчого мистецтва також потребує активної діяльності. Ця діяльність полягає в естетичній оцінці, співпереживанні [4: 378].

У технічних вищих навчальних закладах з метою розвитку естетичного сприйняття творів літератури, музики проводяться концерти, що присвячені українській культурі, видатним письменникам Т. Шевченку, Лесі Українці та ін. Організуються конкурси української пісні та костюмів. Таким чином студенти прилучаються до української культури.

На базі Херсонського національного технічного університету було створено клуб кіномистецтва в якому студенти технічних спеціальностей мали змогу переглядати кінофільми, обговорювати сюжети фільмів, вчинки героїв. Метою створення клубу є навчити студентів технічних вузів вибирати якісні фільми, розвивати естетичне сприйняття, естетичну оцінку, вміння аналізувати вчинки героїв та порівнювати вчинки краси з реальними та особистісними ситуаціями життя.

Також в університеті існує студентський театр. На студентській сцені студентами були поставлені фрагменти творів відомих письменників, а саме: такі п'єси як: «Ревізор», «Міщанин у дворянстві», «Пігмаліон», «Формула кохання» тощо. Репетиції, робота над роллю, підготовка плакатів, костюмів – все це сприяє естетичному розвитку та творчості студентів.

Щороку до свят День Студентів, Новий рік, Всесвітній день жінок, День закоханих, День Європи на факультетах проводяться вечори культури та мистецтва на яких студенти знайомляться з традиціями різних країн світу, діячами мистецтва, письменниками. В університеті щороку проводяться тижні української мови та літератури.

Таким чином студенти технічного вищого навчального закладу мають можливість познайомитися з мистецтвом, літературою та культурою рідної країни та зарубіжжя.

За словами В. Сухомлинського, особливе місце в естетичному вихованні займає живопис. «Сфера дій живопису починається там, де закінчується мова. Те, що неможливо передати словами, можна сказати гармонією фарб» – наголошував автор [3: 181]. Слід зазначити, що перегляд картин – складний засіб емоційно-естетичного впливу. «Досвід переконує, що сприймання краси творів живопису збуджує в особистості прагнення передати у фарбах, лініях, поєднаннях відтінків свої думки і почуття, своє ставлення до навколишнього світу» [4: 379].

У Херсонському національному технічному університеті проводять виставки картин факультету дизайн та організують фотогалерею. Таким чином, студенти технічних спеціальностей мають можливість познайомитися у вільний час з шедеврами мистецтва.

Рівень естетичного виховання студентів за визначенням В. Сухомлинського залежить від організованості та чіткої спланованості системи виховної роботи у вищому навчальному технічному закладі. Правильно організована система виховної роботи дозволяє студентові відчувати себе не об'єктом педагогічного впливу викладачів, а активним учасником цього процесу – його суб'єктом.

У цій системі важливе місце належить кураторові студентської групи, який допомагає студентові, починаючи з першого курсу, оволодіти необхідними навичками організації праці, формує вміння вчитись та керує естетичним вихованням студента.

Розглядаючи значення педагога в навчально-виховному процесі, В. Сухомлинський зазначає: «вчитель відіграє центральну роль у школі. Він відкриває найкращі якості учнів за допомогою любові та поважного відношення до кожного з них. Мало мати професіоналізм, щоб бути вчителем у школі загальної освіти, учитель повинен вкладати душу та серце в дитину» [2]. Професіоналізм куратора є не менш важливим і для вищого навчального закладу. Куратор має бути зацікавлений у своїй роботі та бути творчою особистістю, любити свою професію, любити студентів, має розширювати свої знання про культуру, мистецтво та бажання творити й удосконалюватися.

В. Сухомлинський також уважно й ретельно відбирав учителів Павлівської школи. Слід зазначити, що методична досвідченість викладача не враховувалась при прийманні на роботу, головними параметрами були – любов до дітей і науки, бажання творити й удосконалюватися. «Для того, щоб душа в процесі виховання дійсно зберегла здоров'я та світло, той, хто вчить і виховує повинен бути не стільки вчителем, скільки провідником та служителем природи, єдиним істинним ... вчителем», так визначав автор педагога, у В.Сухомлинського вчитель – це не тільки наставник, але й друг.

Висновок. Таким чином, більшість ідей естетичного виховання в сучасних вищих технічних навчальних закладах тісно пов'язані й без сумніву ґрунтуються на гуманістичних ідеях В. Сухомлинського. Розроблені В. Сухомлинським ідеї естетичного виховання ґрунтуються на досвіді видатного педагога, отриманого протягом життя. Основною метою для В. Сухомлинського було виховання самодостатньої особистості з високою моральністю та естетичною вихованістю. І результати його педагогічної праці показали, що це можливо, але за умови взаємодії викладача та студента на основі любові один до одного, ближнього, праці, природи, мистецтва та всього прекрасного. Сучасний вищий технічний заклад використовує ідеї В. Сухомлинського в позааудиторній діяльності з метою підвищення та розвинення естетичного виховання студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Сухомлинський В.О. Проблеми виховання всебічно розвинутої особистості. Вибрані педагогічні твори в 5 т. – К.: Радянська школа, 1977. – Т.1. – С. 177-184.
2. Сухомлинський В.О. Сердце отдаю детям. – К.: Радянська школа, 1974. – 287с.
3. Сухомлинський В.А. Как воспитать настоящего человека. Педагогическое наследие – М.: Педагогика, 1990. – 280с.
4. Сухомлинський В.О. Павлівська середня школа. Вибрані педагогічні твори в 5 т. – К.: Радянська школа, 1977 – Т.4. – С. 369-385.
5. Бутенко В.Г. Эстетическое воспитание молодежи средствами искусства. – М., 1991. – 242 с.

УДК 378.2:355.58

І.В. Іванова

ЗАГАЛЬНІ ПРИНЦИПИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЗМІСТУ ДИСЦИПЛІНИ «БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ»

У статті узагальнені принципи модернізації дисципліни «Безпека життєдіяльності» з урахуванням умов сьогодення. Вважається доцільним доповнення дисципліни питаннями соціально-економічної, психологічної безпеки і витривалості в екстремальних ситуаціях.

In the article the generalized principles of modernization of discipline «Safety of vital activity» taking into account the terms of today's. Addition of discipline is considered expedient the questions of socio-economic, psychological safety and endurance in extreme situations.

Актуальність. Новітнє національне державотворення в Україні призвело до корінних змін у сфері ідеології та економіки, соціальному, культурному, духовному житті нації. Україна підтримала Концепцію Організації Об'єднаних Націй про сталий людський розвиток, в якій пріоритет віддається розвитку безпеки кожної людини, а основним напрямом своєї діяльності на найближчі 50 років ООН визначила перехід від безпеки держав до безпеки особи [1: 8].

В умовах постійного зростання інтенсивності життєдіяльності людини, впровадження високих технологій та унікального розвитку інформаційного середовища, різко зростає роль суб'єктивного чинника в оптимізації взаємовідносин людини з середовищем існування. Забезпечення безпеки людини і зниження рівня ризику можливі лише при володінні